

In memoriam
DAVID GRAEBER
12 februarie 1961 - 2 septembrie 2020

Antropolog, teoretician și militant anarhist. A scris cu pătrundere și pasiune despre datorie, muncă, birocratism, bani sau democrație, cele mai cunoscute lucrări ale sale fiind „Debt: The first 5000 Years” și „Bullshit Jobs: A Theory.” Este, de asemenea, autorul unui mic volum pe care vi-l recomandăm cu căldură, mai ales dacă aveți interese în zona științelor sociale: „Fragments of an Anarchist Anthropology”.

☞ Activitatea sa n-a fost însă una exclusiv teoretică. David Graeber a fost membru IWW (International Workers of the World) și s-a implicat în numeroase mișcări de stradă, fiind una dintre figurile cele mai cunoscute ale mișcării Occupy Wall Street.

Rămân cărțile sale, dar și exemplul său personal, energia, căldura și dedicarea sa.

Rest in power, David!

SPERANȚA ÎN
COMUN
DAVID
GRAEBER

Deja apărute:

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

Colectivul Pagini Libere este conștient de impactul ecologic al cărților în format fizic, așa că îți reamintim:

Împarte

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

Donează

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

Nu arunca

O carte, oricât de deteriorată, nu se aruncă niciodată.

Repară

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa ca ea să lumineze mintea altor oameni.

Nu cumpăra ce nu ai nevoie

Nu cumpăra cărți doar de decor.

Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

BROȘURI:

I. În română

1. *A. Răvășel* – Mircea Rosetti
2. *Adrian Tătăran* – Panaït Mușoiu
3. *Andie Nordgren* – Anarhia relațională (introducere de *hopancarusel*)
4. *bell books* – Să înțelegem patriarhatul
5. *Carolina Vozian* – Carte, cocon, cochilie, cameră, chirie
6. *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
7. *CrimethInc* – Vot vs. Acțiune Directă
8. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – piticul comunist
9. *David Graeber* – Ești un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
10. *David Graeber* – Speranța în comun
11. *Dennis Fox* – Anarhism și psihologie
12. *Necunoscut* – Slogane din mai 68
13. *Emma Goldman* – Căsătorie și iubire
14. *Emma Goldman* – Gelozia: cauze și posibile remedii
15. *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
16. *Errico Malatesta* – Anarhia
17. *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituate
18. *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
19. *Ionuț-Valentin Cucu* – Kurzii, între naționalism identitar și federalism libertar
20. *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
21. *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cugetări provizorii asupra mișcării free party siciliene
22. *Mibail Bakunin* – Catehism revoluționar
23. *Murray Bookchin* – Municipalismul libertar
24. *Philip Richlin* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
25. *Piotr Kropotkin* – Ordinea
26. *Robert Grabam* – Ideea generală a Revoluției la Proudhon
27. *Veda Popovici* – Poliția Ucide! Practici și principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
28. *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. În maghiară

1. A Combahee River Collective Nyilatkozata
2. *bell books* – Feminista politika

3. *bell books* – Megérteni a patriarchátust
4. *Carolina Vozian* – Könyv, kégli, kéreg, kuckó, kvartély
5. *Kimberlé Crenshaw* – Az interszekcionalitás sürgőssége
6. *Vincze Enikő* – Küzdelmek a társadalmi reprodukció terén világvárvány idején: Lakhatási igazságtosság Romániában
7. *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituáló hatalom praxisáig
8. Határokon átvélő feminista manifesztum
9. *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus

III. În engleză

1. *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
2. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – the Communist Pipsqueak
3. *M.E.K.A.N.* – Ecstasy in the time of cholera
4. *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania

IV. În franceză

1. *Veda Popovici* – La Police assassine ! Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

CĂRȚI:

I. În română

1. Nicolas Trifon: un parcurs libertar internaționalist – interviuri
2. *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
3. *Mibail Bakunin* – Dumnezeu și Statul

la propria subordonare colectivă. Toate acestea s-au prăbușit. Ce rămâne este ceea ce suntem capabili să ne promitem unii altora. În mod direct. Fără medierea birocrățiilor economice și politice. Revoluția începe cu întrebarea: ce soi de promisiuni își fac bărbații și femeile libere unii altora și cum, făcându-le, putem începe să construim o altă lume?

Se pare că am ajuns la un impas. Capitalismul, așa cum îl cunoaștem, pare să se destrame. Însă, în timp ce instituțiile financiare se clatină și prăbușesc, nu apare nicio alternativă evidentă. Rezistența organizată apare în mod răsfirat și incoerent; Mișcarea Globală pentru Dreptate (Global Justice Movement) e doar o umbră a ceea ce a fost. Există motive să credem că peste una sau două generații capitalismul nu va mai exista: pentru simplul motiv că este imposibil să menții la infinit un sistem de creștere perpetuă pe o planetă finită. Confrunțați cu această perspectivă, reflexul – chiar și al „progresiștilor” – este, de obicei, frica; se agață de capitalism pentru că pur și simplu nu pot să-și imagineze o alternativă care să nu fie și mai rea.

Prima întrebare pe care ar trebui să ne-o punem este: Cum s-a ajuns aici? Este normal ca ființele umane să nu-și poată imagina nici măcar cum ar putea fi o lume mai bună?

Deznădejdea nu este o stare naturală, ea trebuie să fie indusă. Pentru a pricepe situația cu adevărat, trebuie să începem prin a înțelege că în ultimii treizeci de ani am fost martorii construirii unui vast aparat birocratic menit să inducă și să mențină deznădejdea, un mecanism uriaș care e proiectat în primul rând să distrugă orice încercare de a imagina un posibil viitor alternativ. La baza acestuia stă o adevărată obsesie a conducătorilor lumii de a se asigura că mișcările sociale globale nu pot crește, nu se pot dezvolta și nu pot propune alternative și că cei ce contestă aranjamentul actual al puterii nu trebuie sub nicio formă să fie percepuți drept câștigători. Pentru a face acest lucru, devine necesară crearea unui vast aparat care să conțină armate, închisori, poliție,

diferite tipuri de firme de pază, agenții de informații militare și polițienești, tot felul de motoare de propagandă, care majoritatea nu atacă în mod direct alternativele, cât creează un climat de frică, o stare de conformitate extrem-naționalistă și o disperare pură în care orice gând de schimbare pare o fantezie. Menținerea acestui aparat pare a fi pentru exponenții pieței libere mai importantă chiar decât asigurarea unei economii de piață viabile. Cum altfel se poate explica, de exemplu, ceea ce s-a întâmplat în fosta Uniune Sovietică, unde ne-am fi așteptat ca sfârșitul Războiului Rece să ducă la desființarea armatei și a KGB-ului și reconstruirea fabricilor, însă de fapt ceea ce s-a întâmplat a fost chiar opusul? Acesta este doar un exemplu extrem despre ceea ce se întâmplă peste tot. Din punct de vedere economic, acest aparat este o povară inutilă; toate armele, camerele de supraveghere și motoarele de propagandă sunt foarte scumpe și nu produc absolut nimic, drept rezultat ele trag tot sistemul capitalist în jos și probabil și planeta odată cu el.

Spiralele financiare și șirul nesfârșit de crize economice sunt rezultatul direct al acestui aparat. Nu este o coincidență faptul că Statele Unite au devenit atât puterea militară („siguranță națională”) cea mai mare, cât și promotorul cel mai mare al securității fictive. Acest aparat există pentru a zdrobi și pulveriza imaginația umană, pentru a distruge orice posibilitate de a închipui viitoruri alternative. Drept rezultat, singurul lucru care mai rămâne de imaginat sunt din ce în ce mai mulți bani și spirale de datorii ce scapă de sub control. Ce este datoria până la urmă dacă nu bani imaginari a căror valoare poate fi realizată doar în viitor: viitoare profituri, viitoarele venituri ale exploatarei muncitorilor încă nenăscuți. Capitalul financiar, în schimb, ține de cumpărarea și vânzarea acestor viitoare venituri imaginare; și odată ce cineva presupune că capitalismul va exista pe vecie, singurul fel de democrație economică ce mai rămâne de imaginat este una în care fiecare este liber să investească în piață – să aibă propria parte din jocul cumpărării și vinderii viitoarelor profituri imaginare, chiar dacă aceste profituri vor fi extrase pe seama lor. Libertatea a devenit dreptul de participa la împărțirea veniturilor din propria sclavie permanentă.

Alternativele evidente distrug sentimentul inevitabil că sistemul trebuie, în mod necesar, să fie cusut înapoi sub aceeași formă – din acest motiv a devenit un imperativ al guvernării globale să le elimine, sau, când nu e posibil, să aibă grijă ca nimeni să nu afle de ele. A deveni conștienți de ele ne permite să vedem tot ceea ce facem într-o lumină nouă. A realiza că suntem cu toții deja comuniști când lucrăm la proiecte comune, că suntem deja anarhiști când ne rezolvăm problemele fără a recurge la avocați sau poliție, că suntem cu toții revoluționari când facem ceva cu adevărat nou.

S-ar putea obiecta că o revoluție nu se poate limita la acestea. Asta e adevărat. În acest sens, marile dezbateri strategice sunt abia la început. Voi oferi totuși o sugestie. De cel puțin cinci mii de ani, mișcările populare au tins să se centreze pe lupta pentru datorii – asta a fost adevărat cu mult înainte ca sistemul capitalist să existe. Există un motiv pentru asta. Datoria este cel mai evident mijloc prin care relații fundamentate pe violență și inegalitate violentă pot fi făcute să pară drepte și morale celor din jur. Când șmecheria nu mai merge, totul explodează. La fel ca în prezent. În mod clar, datoria s-a dovedit a fi punctul cel mai slab al întregului sistem, punctul unde totul scapă de sub control. De asemenea lasă loc unor nenumărate oportunități de organizare.

Unii vorbesc de greva datornicilor sau de cartelul datornicilor. Se poate, însă cel puțin putem începe cu un angajament împotriva evacuărilor: ne angajăm, cartier cu cartier, să ne ajutăm unii pe alții dacă vreunul dintre noi e în pericol de a fi evacuat din propria casă. Puterea nu presupune doar să provocăm regimurile datoriilor, ci însăși fibra capitalismului – fundamentele sale morale – adeverindu-se a fi o colecție de promisiuni false – însă prin acest proces să crezi noi baze. O datorie până la urmă este chiar asta, o promisiune, și în prezent lumea abundă de promisiuni ce nu au fost duse la capăt. Se poate vorbi aici de promisiunea ce ne-a făcut-o statul: aceea cum că dacă abandonăm orice drept de a ne gestiona în mod colectiv problemele, vom fi cel puțin furnizați cu minimul de siguranță necesar vieții. Sau de promisiunea oferită de capitalism: că putem trăi ca niște regi dacă suntem dispuși să cumpărăm acțiuni

Capitalismul nu e doar un sistem slab de gestionare a comunismului, mai prezintă și tendința de a se destrăma periodic. De fiecare dată când o face, cei ce profită de aceasta trebuie să convingă restul lumii – și mai ales pe ingineri, doctori și profesori, pe cei ce fac sondaje și încheie asigurări – că nu este altă soluție decât de a lipi bucățile la loc într-o încercare de a face totul să arate ca înainte. Aceasta în ciuda faptului că majoritatea celor ce ajung să muncească la reconstruirea sistemului nu îl preferă cu adevărat și că toată lumea are vaga suspiciune, înrădăcinată în nenumăratele experiențe comuniste proprii de zi cu zi, că trebuie să fie posibil a se crea un sistem mai puțin stupid și mai corect.

De aceea, după cum ne-a arătat Marea Criză (1929), existența oricărei alternative aparent plauzibile – chiar și una atât de dubioasă ca Uniunea Sovietică în anii '30 – poate să transforme un declin într-o criză politică aparent insolubilă.

Cei ce vor să dărâme sistemul au învățat până acum, din numeroase experiențe amare, că nu ne putem pune speranța în state. În schimb, în ultimul deceniu s-au dezvoltat mii de forme de asociații de ajutor reciproc, dintre care majoritatea nu au ajuns sub radarul mass mediei globale. Exemplele pornesc de la mici cooperative și asociații, la vaste experimente anti-capitaliste, arhipelaguri de fabrici ocupate în Paraguay și Argentina, sau plantații de ceai și pescării auto-organizate în India, institute autonome în Korea, întregi comunități insurgente în Chiapas sau Bolivia, asociații de țărani fără pământ, squateri urbani, alianțe de cartier, care toate apar oriunde puterea statală și capitalul global par a se uita temporar în altă parte. S-ar putea ca ele să nu aibă aproape nici o unitate ideologică și nici să nu fie conștiente una de existența celorlalte, însă toate sunt marcate de dorința comună de a o rupe cu logica capitalului. Și în multe locuri ele încep să se combine. „Economii ale solidarității” există pe fiecare continent, în cel puțin optzeci de țări diferite. Ne aflăm în punctul în care putem percepe conturul în interiorul căruia acestea s-ar putea înnodea la nivel global, creând noi forme de comune planetare pentru a crea o civilizație insurgentă autentică.

Și de vreme ce sistemul era construit pe distrugerea viitorului, odată ce s-a prăbușit, părea – cel puțin pentru moment – că nu a rămas nimic.

Totuși, efectul este în mod evident temporar. Dacă istoria Mișcării Globale pentru Dreptate ne spune ceva, este faptul că de îndată ce apare orice soi de deschidere, imaginația umană va ieși din nou la iveală. Chiar asta s-a întâmplat la sfârșitul anilor '90 când pentru un moment părea că ne-am îndrepta spre o lume a păcii. În Statele Unite, în ultimii cincizeci de ani, oricând părea că există posibilitatea ca pacea să se instaureze, se întâmpla același lucru: emergența unei mișcări sociale radicale dedicate principiilor acțiunii directe și democrației participative, ținând să revoluționeze chiar sensul vieții politice. La sfârșitul anilor '50 a fost mișcarea pentru drepturi civile; la sfârșitul anilor '70, mișcarea anti-nucleară. De data asta s-a întâmplat la scară globală și a confruntat în mod direct capitalismul. Aceste mișcări tind să fie foarte de eficiente. Mișcarea Globală pentru Dreptate a fost cu siguranță așa. Puțini își dau seama că motivul pentru care părea că apare și dispare așa de repede a fost faptul că și-a realizat țelurile principale la fel de repede. Nici unul dintre noi nu a visat, în timp ce organizam protestele din Seattle, în 1999, sau împotriva întâlnirii FMI din Washington DC în 2000, că în doar trei sau patru ani procesul WTO (World Trade Organization) se va fi prăbușit, că ideologiile „pieței libere” vor fi aproape cu totul discreditate, că fiecare nou pact comercial pe care l-au oferit vor fi învinse – de la MIA (Multilateral Investment Agreement) până la Free Trade Areas of the Americas –, că Banca Mondială va șchiopăta, iar puterea FMI-ului asupra unei mari părți a populației mondiale va fi efectiv distrusă. Însă chiar asta s-a întâmplat. Soarta FMI este în mod particular înfiorătoare. Cândva teroarea Sudului Global, acum nu mai este decât o rămășiță zdrobită, ocărăță și discreditată, redusă la a-și vinde rezervele de aur și la căutarea unei noi misiuni globale.

Între timp, o mare parte din datoria lumii a treia a dispărut pur și simplu. Toate acestea au fost rezultatul direct al unei mișcări ce a reușit să mobilizeze rezistența globală atât de bine încât instituțiile conducătoare au fost primele

discreditate și, în cele din urmă, cei care conduceau guvernele din Asia și în special America Latină au fost forțați de către propriile populații să răspundă la bluful sistemului financiar internațional. O mare parte din motivul pentru care mișcarea a fost indusă în confuzie a fost faptul că nici unul dintre noi nu a crezut victoria posibilă.

Desigur că mai este un motiv. Nimic nu-i sperie mai tare pe liderii lumii și în special pe cei ai Statelor Unite, ca pericolul democrației la firul ierbii (grass-roots democracy). Oricând o mișcare cu adevărat democratică începe să iasă la iveală – în mod particular una bazată pe principiile nesupunerii civile și a acțiunii directe – reacția este aceeași: guvernul face imediat concesii (bine, puteți avea dreptul la vot; fără arme nucleare), iar apoi începe să creeze tensiuni militare în străinătate. Mișcarea este atunci nevoită să se transforme într-una anti-război; care, invariabil, este organizată mult mai puțin democratic. Așa că mișcarea pentru drepturi civile a fost urmată de Vietnam, cea anti-nucleară de războaiele din El Salvador și Nicaragua, mișcarea globală pentru dreptate de „Războiul împotriva terorii.” Dar acum putem vedea ce era acel „război” de fapt: încercarea nereușită și evident sortită eșecului a unei puteri ce se clatină de a-și transforma combinația dintre mașina sa război birocratizată și a capitalismului financiar speculativ într-o condiție globală permanentă. Faptul că arhitectura ei putredă s-a prăbușit abrupt la sfârșitul lui 2008 s-a datorat în parte muncii ce a fost deja realizată de o mișcare ce, în fața represaliilor de după 9/11 și a confuziei asupra modului de a acționa în continuare, părea să fi dispărut în mare parte din scenă.

Desigur că nu a plecat nicăieri.

Este clar că ne aflăm la începutul încă unei renașteri în masă a imaginației populare. Nu ar trebui să fie prea dificil. Majoritatea elementelor sunt deja acolo. Problema este că percepțiile noastre fiind înnodate prin decenii de propagandă neîncetată, nu le mai putem distinge. Să ne gândim de pildă la termenul „comunism”. Rareori a mai ajuns un termen să fie atât de ocărât. Sensul standard, pe care îl acceptăm, mai mult sau mai puțin fără să ne

gândim, este că în comunism statul controlează economia, iar aceasta este un vis utopic imposibil, pentru că istoria ne arată că pur și simplu „nu funcționează”. Capitalismul, oricât de neplăcut, rămâne astfel singura opțiune. Dar de fapt comunismul înseamnă orice situație în care oamenii acționează în conformitate cu principiul „de la fiecare în măsura abilităților, fiecăruia în măsura nevoilor” – care este modul în care cam toată lumea acționează dacă lucrează împreună pentru a realiza ceva. Dacă doi oameni repară o țeavă și unul zice „dă-mi cheia”, celălalt nu spune, „și ce primesc în schimb?” (asta dacă chiar vor să o repare). Acest fapt rămâne adevărat și când sunt angajați la Bechtel sau Citigroup. Ei aplică principiile comunismului pentru că e singurul mod care chiar funcționează. De asemenea, acesta e motivul pentru care câteodată orașe sau țări întregi se întorc la o stare de comunism brut, când se află în fața dezastrelor naturale sau a colapsurilor economice (s-ar putea spune că în acele circumstanțe, piețele și scările ierarhice de putere sunt luxuri pe care nu și le pot permite.) Cu cât este nevoie de mai multă creativitate, cu cât oamenii trebuie să improvizeze să rezolve o sarcină dată, cu atât mai egalitară va fi forma de comunism ce va rezulta; de aceea până și inginerii de calculatoare republicani, când încearcă să inoveze noi idei de software, au tendința să formeze mici colective democratice. Numai când munca devine standardizată și plictisitoare – ca pe liniile de producție – devine posibil să se impună forme de comunism mai autoritar, chiar și forme de comunism fascist. Dar până la urmă ideea e că până și companiile private sunt organizate la nivel intern în mod comunist.

Așadar, comunismul e deja prezent. Întrebarea e cum să îl democratizăm mai departe. Capitalismul e, de fapt, doar unul dintre modurile posibile de a gestiona comunismul. Și a devenit cât se poate de clar că este unul dezastruos. Este evident că trebuie să ne gândim la unul mai bun, preferabil unul care nu ne stârnește în mod sistematic să ne atacăm unii pe alții.

Toate acestea fac mult mai ușor de înțeles motivul pentru care capitaliștii sunt capabili să toarne atât de multe resurse în mașinăria disperării.